

Miljö- och energidepartementet

Rättssekretariatet

Departementssekreterare

Anna Cedrum

Mobil +46 722281141

E-post anna.cedrum@regeringskansliet.se

Förbud för ftalater i elektronik

Inledning

Promemorians förslag: Förslaget innebär att elektrisk och elektronisk utrustning inte får släppas ut på marknaden om den innehåller mer än 0.1% av någon av fyra ftalater (DEHP, BBP, DBP eller DIBP). Förslaget genomför en ändring i RoHS-direktivet.

Bakgrund och gällande regler

RoHS-direktivet (direktiv 2011/65/EU) syftar till att minska riskerna för människors hälsa och för miljön genom att ersätta och begränsa farliga kemiska ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning. Direktivet ska även förbättra möjligheten till lönsam och hållbar materialåtervinning.

Enligt RoHS-direktivet får elektrisk och elektronisk utrustning inte släppas ut på marknaden om den innehåller vissa ämnen. Förbudet gäller idag för kvicksilver, kadmium, bly, sexvärt krom och flamskyddsmedlen PBB och PBDE. Varje homogent material i en elektrisk eller elektronisk produkt får inte innehålla mer än 0,1 viktprocent kvicksilver, bly, sexvärt krom, polybromerade bifenyler (PBB) eller polybromerade difenyletrar (PBDE) respektive 0,01 viktprocent kadmium. Ett homogent material är ett material som inte på mekanisk väg (till exempel genom slipning, skärning och krossning) kan delas sönder i olika material. Exempel på sådana material kan vara olika plaster, metaller, legeringar, glas och ytbeläggningar.

Förbudet i RoHS-direktivet gäller de produkter som släppts ut på marknaden efter den 1 juli 2006. Senare datum gäller dock för vissa produkter, exempelvis medicintekniska produkter och övervaknings- och kontrollinstrument.

RoHS-direktivet innehåller undantag för vissa användningar. Det finns även en möjlighet för företag att ansöka om nya undantag. Undantagen är tidsbegränsade.

Direktivet har införts i svensk lagstiftning genom förordningen (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning och genom Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:2).

Kemikalieinspektionen har ansvar för tillsynen över utsläppande av varor på marknaden. De kommunala nämnderna har ansvaret för övrig tillsyn kring hanteringen av varor. Eftersom reglerna i RoHS-direktivet endast gäller utsläppande på marknaden är det främst Kemikalieinspektionen som utövar tillsynen.

Den som i strid med förbuden släpper ut elektrisk eller elektronisk utrustning på marknaden kan dömas för miljöfarlig kemikaliehantering till böter eller fängelse i högst två år, 29 kap. 3 § andra stycket p 2 miljöbalken.

Skälen för promemorians förslag

Ftalater är en grupp ämnen som används för att göra plaster och gummi mjuka och smidiga. Ftalater används framförallt i PVC-plast (mjuk eller flexibel PVC samt metallytor med PVC-höljen). De används i flera sorters produkter, till exempel i kablar och medicinteknisk utrustning och annan elektrisk och elektronisk utrustning. Ftalater används också i andra produkter såsom plastgolv, vävplast, bilar, konstläder och plasttryck på kläder. Det kan också finnas ftalater i färg och lim.

Ämnena kan läcka ut ur materialen och tas upp av kroppen. Några ftalater kan människan få i sig genom direktkontakt och en del indirekt exempelvis genom maten. Ftalater har påträffats i analyser av blod, bröstmjolk och urin. Några ftalater är misstänkt hormonstörande och kan påverka testiklarna och göra det svårare att få barn. Några ftalater misstänks vara så skadliga att de är förbjudna i alla leksaker och barnvårdsartiklar och en del är förbjudna i sådana leksaker och barnvårdsartiklar som kan stoppas i munnen. Förbuden återfinns i Kemikalierregistreringsförordningen (REACH).

Listan i RoHS-direktivet över förbjudna ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning har genom direktiv (EU) 2015/863 utvidgats till att gälla även för vissa ftalater. Från och med den 22 juli 2019 får inte elektrisk och elektronisk utrustning som innehåller mer än 0.1% di(2-etylhexyl)ftalat (DEHP), butylbensylftalat (BBP), dibutylftalat (DBP) eller diisobutylftalat (DIBP) släppas ut på marknaden. Användningen av ftalaterna i medicintekniska produkter och övervaknings- och kontrollinstrument är tillåten fram till den 22 juli 2021.

Förbudet gäller dock inte för kablar och reservdelar som släpps ut på marknaden, om dessa är avsedda för reparation, återanvändning, uppgradering av funktioner eller förbättrad kapacitet av utrustning som släppts

ut på marknaden före den 22 juli 2019 och av medicintekniska produkter och övervaknings- och kontroll instrument som släppts ut på marknaden före den 22 juli 2021.

För att undvika dubbelreglering innehåller RoHS-direktivet en bestämmelse om att det är förbudet i Kemikalierregistreringsförordningen (REACH) avseende DEHP, BBP och DBP i leksaker som gäller för leksaker och inte regleringen i RoHS-direktivet.

Förslag till ändring i förordningen (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning

För att genomföra ändringarna i direktivet i svensk rätt bör dessa tas in i förordningen (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning. Förordningsförslaget finns i bilaga 1.

Förordningsändringen bör träda i kraft den 22 juli 2019. Förbudet för användning av ftalaterna i medicintekniska produkter och övervaknings- och kontrollinstrument gäller dock först 22 juli 2021.

Förordningsändringarna kan meddelas med stöd av 14 kap 8 § miljöbalken.

Konsekvensutredning

Syftet med förslaget

Genom förslaget genomförs en ändring i RoHS-direktivet i svensk rätt. Det innebär att fler ämnen blir förbjudna i elektriska och elektroniska produkter. Syftet med att införa reglerna är att ge ett ökat skydd för hälsa och miljö.

Alternativa lösningar och effekter av att ingen reglering kommer till stånd

Förordningsändringarna sker som en följd av en ändring i en EU-rättsakt och Sverige kan inte låta bli att genomföra ändringen. Eftersom det rör sig om ett förbud är det inte heller möjligt att genomföra direktivet på annat sätt än genom författning. Skulle ingen reglering komma till stånd skulle det i förlängningen innebära att Sverige riskerar att bli stämda av kommissionen och eventuellt få betala skadestånd. Det skulle också innebära ett minskat skydd för hälsa och miljö eftersom det rör sig om ämnen som är särskilt farliga och viktiga att begränsa.

Förslagets överensstämmelse med EU-rätten

Förslaget sker som en följd av EU-rätten och förslaget innebär att en ändring i RoHS-direktivet genomförs i svensk rätt. Målsättningen med förslaget är att det helt ska överrenstämna med direktivets innehåll.

Särskild hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser

Förbudet ska enligt direktivet börja gälla den 22 juli 2019. Förbudet för användning av ftalaterna i medicintekniska produkter och övervaknings- och kontrollinstrument gäller dock först 22 juli 2021. Direktivet ger ingen möjlighet att ändra ikraftträdandet av förbudet. Det är därför inte möjligt att ta några särskilda hänsyn. Direktivet ger dock möjlighet för företag att ge in en ansökan till kommissionen om att få undantag för sin användning om det exempelvis inte är möjligt att ersätta ämnet i just den användningen. Kommissionen har sedan möjlighet att besluta om ett tidsbegränsat undantag för användningen. De undantag som hittills är beslutade har genomförts i svensk rätt i Kemikalieinspektionens föreskrifter.

Direktivet om att förbjuda fler ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning beslutades den 31 mars 2015. Det innebär en period om drygt fyra år tills förbudet börjar gälla och gott om tid för företag att ta del av information från branschföreningar och på Kemikalieinspektionens hemsida. Det saknas därför behov av speciella informationsinsatser.

Berörda företag och påverkan på dessa

Kommissionen har i enlighet med RoHS-direktivet rådfrågat berörda parter, inbegripet ekonomiska aktörer, materialåtervinningsföretag, avfallsbehandlare, miljöorganisationer samt fackliga organisationer och konsumentorganisationer och utifrån det gjort en grundlig bedömning och kommit fram till att det finns substitut med mindre negativ inverkan på hälsa och miljö för DEHP, BBP, DBP, och DIBP i de flesta typer av elektrisk och elektronisk utrustning. För att det inte ska bli för omfattande sociala och ekonomiska konsekvenser av förbudet innehåller direktivet en lämplig övergångsperiod (drygt fyra år) under vilken en omställning till alternativ kan ske. Det finns även en möjlighet för ekonomiska aktörer att ansöka om undantag om användningen av ämnet inte är möjligt att substituera. Det bör rimligtvis kunna ske under övergångsperioden. Ansökan om undantag medför en ökad administrativ kostnad för företaget. Direktivet beaktar även de längre innovationscyklerna för medicintekniska produkter och övervaknings- och kontrollinstrument. För dessa produkter gäller därför en övergångsperiod på drygt sex år.

Förbudet gäller endast för produkter som släpps ut på marknaden efter det att förbudet trätt i kraft. Produkter som redan släppts ut på marknaden inom EU omfattas inte av förbudet och får därför säljas vidare i försäljningskedjan och på andrahandsmarknaden. Förbudet träffar därför främst tillverkare och importörer av elektrisk och elektronisk utrustning.

En stor andel av den elektronik som säljs i EU tillverkas utanför EU. De aktörer i Sverige som importerar elektronik bör inte drabbas av några större ökade kostnader eftersom att de har möjlighet att köpa sina pro-

dukter från någon annan om den de köper av inte ställer om sin produktion. Eftersom övergångsperioden är så lång bör avtal mellan aktörerna inte innebära något hinder. Tillverkare inom EU kommer kunna drabbas av kostnader för omställning av produktionen. Användning av ftalaterna som nu regleras i RoHS kräver dock tillstånd enligt Reach för att få släppas ut på marknaden och användas. Den användning av ftalaterna som sker i EU och som är tillåten täcks av de tillståndsansökningar som redan finns hos ECHA. Ingen av dessa ansökningar rör tillverkning som är direkt relaterad till elektronik. Diskussionen om utformningen av tillstånden pågår alltjämt och vissa ansökningar är breda och skulle i praktiken kunna omfatta elektronik. Troligtvis kommer inga företag i Sverige att drabbas eftersom ingen kan använda ämnet inom EU utan att ansöka om tillstånd för användning enligt kraven i Reach.

Påverkan på konkurrensförhållandena för berörda företag

Det förslagna förbudet är enhetligt reglerat inom EU. Det innebär att samma regler gäller för alla tillverkare och importörer av elektronik inom EU. Det är positivt för en fungerande inre marknad och motverkar en snedvridning av konkurrensen. De företag som redan idag tillverkar elektronik som inte innehåller de ftalater som förbjuds i förslaget skulle kunna ha vissa fördelar och konkurrenskraften för dessa företag stärks. Men eftersom övergångsperioden är väl tilltagen och kombineras med en möjlighet att ansöka om undantag har samtliga företag en möjlighet att anpassa sig till de nya reglerna utan att tappa marknadsandelar.

Eftersom direktivet gäller inom EU och inte i exempelvis Asien skulle konkurrenskraften hos tillverkare av elektronik inom EU potentiellt kunna öka om tillverkare utanför EU inte ställer om sin produktion för att möta efterfrågan inom EU. Tillverkarna i EU måste för att följa regelverket inom EU ställa om sin produktion medan tillverkare utanför EU har en valmöjlighet beroende på till vilka länder de säljer sina varor.

Regleringens påverkan på företag i andra hänseenden

Företag som tillverkar eller importerar ämnen som kan ersätta de förbjudna ftalaterna eller företag som tillverkar plaster som inte innehåller ftalater beräknas öka sin försäljning. Även företag som tagit fram alternativa tekniker på annat sätt beräknas öka sin försäljning.

Särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning

Direktivet ger ingen möjlighet att ta särskild hänsyn till små företag.

Förordning om ändring i förordningen (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning;

Regeringen föreskriver¹ i fråga om förordningen (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning

dels att 8 och 9 §§ ska ha följande lydelse

dels att det ska införas en ny paragraf, 10 a §, av följande lydelse.

8 § Elektrisk och elektronisk utrustning, kablar och reservdelar som ska släppas ut på marknaden får inte innehålla bly, kvicksilver, kadmium, sexvärt krom, polybromerade bifenyler, polybromerade difenyletrar, di(2-etylhexyl)ftalat, butylbensylftalat, dibutylftalat eller diisobutylftalat.

9 § Ett material som är homogent på så sätt att det har en genomgående konstant sammansättning eller består av en kombination av material som inte kan åtskiljas eller separeras i enskilda material genom isärskrivning, kapning, krossning, slipning eller andra mekaniska åtgärder får trots förbudet i 8 § innehålla en koncentration av

1. högst 0,01 viktprocent kadmium, och
2. högst 0,1 viktprocent av vart och ett av ämnena bly, kvicksilver, sexvärt krom, polybromerade bifenyler, polybromerade difenyletrar, di(2-etylhexyl)ftalat, butylbensylftalat, dibutylftalat och diisobutylftalat.

10 a § Förbudet mot di(2-etylhexyl)ftalat, butylbensylftalat eller dibutylftalat i 8 § gäller inte leksaker som omfattas av förbudet i punkt 51 i bilaga XVII till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG.

-
1. Denna förordning träder i kraft 22 juli 2019.
 2. Trots förbudet mot di(2-etylhexyl)ftalat, butylbensylftalat, dibutylftalat eller diisobutylftalat i 8 § får medicintekniska produkter och övervaknings- och kontrollinstrument som innehåller dessa ämnen släppas ut på marknaden till och med den 21 juli 2021.
 3. Trots förbudet mot di(2-etylhexyl)ftalat, butylbensylftalat, dibutylftalat eller diisobutylftalat i 8 § får kablar och reservdelar som innehåller

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU av den 8 juni 2011 om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning, i lydelsen enligt kommissionens delegerade direktiv (EU) 2015/863.

dessa ämnen släppas ut på marknaden, om de är avsedda för reparation, återanvändning, uppgradering av funktioner eller förbättrad kapacitet av

- a) utrustning som släppts ut på marknaden före den 22 juli 2019, eller
- b) medicintekniska produkter eller övervaknings- eller kontrollinstrument som har släppts ut på marknaden före den 22 juli 2021.